

VẬN DỤNG TƯ TƯỞNG HỒ CHÍ MINH VỀ VĂN HÓA, CON NGƯỜI ĐỂ PHÁT TRIỂN VĂN HÓA VÀ XÂY DỰNG CON NGƯỜI VIỆT NAM TRONG THỜI KỲ TOÀN CẦU HÓA VÀ HỘI NHẬP QUỐC TẾ

Phan Thị Thùy Trang*, Đinh Thị Huyền*

ABSTRACT

According to President Ho Chi Minh, plays a role in guiding the nation, and people are the center and the subject of socio-economic development. The integration process will help a country's culture to change in both positive and negative directions. Therefore, in order to overcome the above limitations, our Party and State always grasp all the right lines, guidelines and policies to develop an advanced and modern culture and build new people. Comprehensive human development in the period of globalization and international integration today.

Keyword: *Developing culture, building people, new people*

Ngày nhận bài: 15/3/2021; Ngày phản biện: 16/3/2021; Ngày duyệt đăng: 1/4/2021

1. Đặt vấn đề

Lịch sử Việt Nam đã trải qua hàng nghìn năm dựng nước và giữ nước. Quá trình đó rèn luyện và tạo nên những thế hệ con người Việt Nam giàu lòng yêu nước, tinh thần chịu thương chịu khó, tương thân tương ái, cần cù lao động ... Những đức tính đó đã trở thành những giá trị đạo đức (ĐD) truyền thống của dân tộc Việt Nam mà hàng ngàn đời nay các thế hệ kế tiếp nâng niu, gìn giữ. Tuy nhiên, trong quá trình mở cửa giao lưu và hội nhập quốc tế, những bản sắc văn hoá (VH) cùng với đặc tính của con người Việt Nam đã phần nào thay đổi, thậm chí nếu thiếu sự kiểm soát có thể mai một và biến tướng. Vì vậy, để phát triển nền VH và xây dựng con người Việt Nam trong thời kỳ toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế, toàn Đảng, toàn dân cần phải tăng cường tích cực học tập, và làm theo tư tưởng Hồ Chí Minh trên mọi phương diện, và nhất là phương diện VH và ĐD của con người.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Tư tưởng Hồ Chí Minh về VH và con người

Trong suốt cuộc đời hoạt động của mình, Hồ Chí Minh luôn coi vấn đề VH có một vị trí hết sức quan trọng. Theo Người: “*Vì lẽ sinh tồn cũng như mục đích của cuộc sống, loài người mới sáng tạo và phát minh ra ngôn ngữ, chữ viết, ĐD, pháp luật, khoa học, tôn giáo, văn học, nghệ thuật, những công cụ cho sinh hoạt hàng ngày về mặc, ăn, ở và các phương thức*

sử dụng. Toàn bộ những sáng tạo và phát minh đó tức là VH. VH là sự tổng hợp của mọi phương thức sinh hoạt cùng với biểu hiện của nó mà loài người đã sản sinh ra nhằm thích ứng những nhu cầu đời sống và đòi hỏi của sự sinh tồn”[2, tr.413]. Đó là toàn bộ những giá trị vật chất và tinh thần mà loài người sáng tạo ra cũng là vì mục đích của cuộc sống loài người.

2.2. VH và con người Việt Nam trong bối cảnh toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế

Sự tác động của toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế đến VH

Toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế đã tác động mạnh mẽ đến việc xây dựng và phát triển nền VH Việt Nam, nó vừa tạo ra các giá trị tích cực đồng thời cũng mang lại nhiều yếu tố tiêu cực đến VH nước ta. Việc giao lưu VH vừa góp phần nâng cao trình độ tư duy khoa học của xã hội công nghiệp, thể hiện ở việc phổ biến các giá trị VH công nghệ, VH thông tin cùng các hoạt động và loại hình VH mới phục vụ cho việc nâng cao đời sống tinh thần của nhân dân vừa góp phần làm giàu thêm, phong phú thêm các giá trị VH Việt Nam truyền thống. Một số giá trị VH truyền thống được bổ sung, điều chỉnh cho phù hợp hơn với thời đại và hội nhập hóa. Nhiều thành tựu nổi bật của hợp tác quốc tế trong lĩnh vực VH trong quá trình mở cửa giao lưu hội nhập với VH phương Đông và phương Tây đã góp phần không nhỏ vào việc nâng cao chất lượng cuộc sống về mặt tinh thần cho người dân.

Bước đột phá của hợp tác quốc tế về VH là chúng

* ThS. Trường Cao đẳng Lý Tự Trọng Tp. Hồ Chí Minh

ta đã tạo được sự hiện diện của VH Việt Nam tại các nước trên thế giới, sản phẩm VH đó được lan rộng trong sản xuất lẫn tiêu dùng, trong đời sống hàng ngày của mỗi người, từ VH âm thực, trang phục, sản phẩm văn học nghệ thuật đến tư tưởng, quan điểm và lối sống của con người Việt Nam trong lòng người phương Tây và một số nước trên thế giới. Đồng thời, chúng ta cũng đã tạo được nhiều phương thức, hình thức hợp tác đa dạng, phong phú, phù hợp với từng khu vực, từng nước.

Bên cạnh những tác động tích cực trên thì việc hợp tác quốc tế về VH cũng đang đặt ra trước dân tộc ta những thách thức lớn trong việc giữ gìn và phát huy những giá trị VH truyền thống. Chất lượng dịch vụ, sản phẩm VH chưa cao; còn thiếu các thương hiệu VH ở cấp độ quốc gia, khu vực và quốc tế, thiếu những sản phẩm VH có chất lượng cao, góp phần bồi bổ tâm hồn, xây dựng nhân cách, giáo dục ĐĐ. Tình trạng nhập khẩu, nhập siêu sản phẩm VH nước ngoài vào Việt Nam vượt trội so với xuất khẩu VH, việc tiếp thu sản phẩm VH nước ngoài còn thiếu chọn lọc. Các sản phẩm VH Việt Nam vẫn chưa thực sự sáng tạo, phong phú, chưa đáp ứng được nhu cầu của công chúng, năng lực cạnh tranh trên thị trường nội địa và thị trường quốc tế còn thấp.

Vấn đề ĐĐ xã hội đang diễn ra phức tạp, các bậc thang giá trị có phần bị đảo lộn; tinh thần đấu tranh giữa cái thiện và cái ác, cái tiến bộ và cái lạc hậu, cái đúng và cái sai lại ít được đề cao. Một số giá trị ĐĐ tốt đẹp, thiêng liêng vốn có vị trí quan trọng trong hệ giá trị VH truyền thống của dân tộc Việt Nam đang có nguy cơ bị mai một và tha hoá. Hiện tượng suy đồi ĐĐ đang trở thành mối quan tâm chung của xã hội.

Sự tác động của toàn cầu hóa, hội nhập quốc tế đến con người Việt Nam

Trong quá trình tiếp xúc, giao lưu đã mở ra cho các cá nhân nhiều cơ hội tiếp xúc những thành tựu, các hệ giá trị khác nhau qua nhiều phương cách đa dạng. Đặc biệt, giới trẻ - một lực lượng xã hội năng động, nguồn nhân lực đông đảo của mỗi quốc gia chịu tác động mạnh mẽ nhất.

Tính năng động và khẳng định giá trị bản thân trong cộng đồng, xã hội là một trong những biểu hiện khá rõ nét sự chuyển biến trong tư duy, lối sống của giới trẻ trong thời kỳ đất nước hội nhập với thế giới.

Giao lưu VH ngày càng được mở rộng cũng là điều kiện tốt cho giới trẻ mở rộng được tầm nhìn, tiếp cận, hưởng thụ sản phẩm, thành tựu VH đa dạng hơn trong thời kỳ hội nhập. Thế nhưng, nếu không có đủ khả năng chọn lọc, giới trẻ dễ bị nhấn chìm trong các hệ giá trị không phù hợp với xã hội, con người Việt Nam. Tư tưởng tuyệt đối hoá điều kiện vật chất và

kỹ thuật, lấy phương tiện sống làm thước đo sự phát triển con người và xã hội hết sức sai lầm của không ít người do không phân biệt được đúng sai tốt xấu của các giá trị đích thực, làm sai lạc đi nhiều giá trị của lối sống theo lý tưởng nhân văn cao đẹp mà ông cha ta đã hàng nghìn năm vun đắp. Tình trạng thiếu hiểu biết pháp luật, nhân cách kém và sự thiếu hụt lệch lạc của giáo dục truyền thống cũng đang ảnh hưởng không nhỏ tới giới trẻ.

Trên cơ sở môi trường xã hội rộng mở, điều kiện vật chất được cải thiện, nhiều người và đặc biệt, giới trẻ ở các đô thị chịu tác động mạnh mẽ của trào lưu lối sống hưởng thụ, bất cần tương lai, trụy lạc, sa đọa...

Việc tiếp thu lối sống phương Tây một cách thiếu định hướng mà dẫn đến việc xa rời lối sống theo chuẩn mực ĐĐ dân tộc. Đó chính là biểu hiện của sự xuống cấp về lối sống của một bộ phận thanh niên Việt Nam, là biểu hiện của quan niệm lệch chuẩn, đối lập với quan niệm ĐĐ truyền thống tốt đẹp của người Việt Nam.

2.3. Phát triển văn hóa và xây dựng con người Việt Nam theo tư tưởng Hồ Chí Minh trong thời kỳ toàn cầu hóa và hội nhập quốc tế

Xây dựng và phát triển nền VH Việt Nam tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Xây dựng nền văn hóa đậm đà bản sắc dân tộc theo tư tưởng Hồ Chí Minh phải tránh hai khuynh hướng sai lầm: Một là phủ định sạch trơn tất cả những gì mà văn hóa quá khứ của dân tộc đã để lại. Vì những giá trị truyền thống dân tộc cơ bản vẫn có ý nghĩa tác động tích cực đến việc xây dựng con người mới và nền VH đương đại. Hai là kế thừa tất cả những gì đã có văn hóa của quá khứ, kể cả những cái đã lạc hậu, lỗi thời. Vì từ quan điểm lịch sử, không phải mọi truyền thống VH đều có những giá trị tích cực như nhau, có những truyền thống ở thời kỳ này có giá trị tích cực nhưng ở giai đoạn khác lại có giá trị tiêu cực. Cũng có truyền thống khi được phát huy theo quan điểm khoa học và tiến bộ thì sẽ đem lại giá trị tích cực, còn khi được khai thác theo quan điểm phản khoa học và phản tiến bộ thì sẽ có tác động tiêu cực. Do đó, cần phải biết chắt lọc, gìn giữ, bảo tồn và phát huy những giá trị của VH quá khứ.

Xây dựng đời sống mới, thực hành lối sống VH mới

Vận dụng tư tưởng Hồ Chí Minh vào xây dựng và phát triển văn hóa trên phương diện xây dựng tư tưởng và giáo dục văn hóa hệ tư tưởng cần phải gắn liền hệ tư tưởng với đạo đức, lối sống. “*Vì ảnh hưởng tích cực về ĐĐ và lối sống đó là một ảnh hưởng của VH*” [2, tr.337]. Giáo dục lối sống văn hóa chính là

làm cho cái tốt, cái đẹp, cái thật này nở, phát triển có sức lan tỏa rộng rãi thành nhu cầu của nhiều người. Do đó, phải coi trọng công tác thông tin tuyên truyền, mà trước hết là “phải tuyên truyền, giải thích và làm gương”.

Bên cạnh đó, hiện nay cần xác định mục tiêu xây dựng nông thôn mới đều hướng đến đời sống mới mà trọng điểm là ở nông thôn, sửa đổi cách ăn, cách mặc, cách ở, cách đi lại, cách làm việc cho nông dân theo hướng hiện đại hơn, đem lại đời sống đầy đủ hơn về vật chất, vui mạnh hơn về tinh thần.

Xây dựng con người mới, con người toàn diện trong thời kỳ đẩy mạnh công nghiệp hoá, hiện đại hoá đất nước theo tư tưởng Hồ Chí Minh

Sự nghiệp xây dựng phát triển VH, con người được Đảng, Nhà nước ta quan tâm trong các chính sách kinh tế - xã hội từ trung ương đến địa phương. Thực hiện nhiệm vụ xây dựng con người đáp ứng yêu cầu thời kỳ công nghiệp hóa, hiện đại hóa và hội nhập quốc tế có bước chuyển biến quan trọng- “Bước đầu hình thành những giá trị mới về con người với các phẩm chất về trách nhiệm xã hội, ý thức công dân, dân chủ, chủ động, sáng tạo, khát vọng vươn lên”. [1, tr. 123]. Để có được sự chuyển biến đó, và sự chuyển biến tích cực hơn nữa cần phải:

Tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng và quản lý của Nhà nước đối với vấn đề phát triển đào tạo con người mới XHCN. Việc đầu tư để phát triển con người một cách bền vững là đầu tư có hiệu quả lâu dài nhất, chắc chắn nhất cho sự phát triển của đất nước hiện nay qua đó sẽ minh chứng vai trò lãnh đạo to lớn của Đảng đối với sự phát triển đào tạo con người. Tăng cường vai trò lãnh đạo của Đảng là nhân tố quyết định thành công của sự nghiệp đổi mới ở nước ta hiện nay nói chung và đối với vấn đề phát triển đào tạo con người nói riêng. Hiện nay, Đảng tiếp tục đổi mới nội dung, phương thức lãnh đạo của Đảng đối với hệ thống chính trị và các lĩnh vực của đời sống xã hội; đối với việc phát triển đào tạo con người để huy động sức mạnh tổng hợp của toàn dân, toàn quân cùng đồng lòng, chung sức, tạo xung lực mới thực hiện thắng lợi sự nghiệp công nghiệp hóa, hiện đại hóa đất nước đất nước.

Phát huy vai trò của Đoàn thanh niên, và các đoàn thể xã hội trong việc hình thành nhân cách con người mới Xã hội chủ nghĩa hiện nay. Cần đổi mới công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, truyền thống, lý tưởng, ĐĐ và lối sống cho phù hợp với đặc điểm của từng đối tượng thanh niên; Phải thực hiện đồng bộ, sáng tạo các nhiệm vụ và giải pháp từ Trung ương đến địa phương đã đặt ra; không ngừng đổi mới nội

dung và phương thức hoạt động của mình.

Kết hợp cơ sở đào tạo, nhà trường với doanh nghiệp, các ngành các địa phương trong nền giáo dục đào tạo con người mới. Việc gắn kết nhà trường và doanh nghiệp và các ngành địa phương trong hoạt động đào tạo là rất cần thiết để tạo ra nguồn nhân lực phù hợp với nhu cầu thực tế. Vai trò của doanh nghiệp trong đào tạo rất quan trọng đối với nhà trường vì môi trường sản xuất kinh doanh sẽ hỗ trợ cho người học kinh nghiệm làm việc và góp phần điều chỉnh chương trình đào tạo của nhà trường. Mô hình Nhà trường kết hợp doanh nghiệp đào tạo nguồn nhân lực đang là xu hướng tất yếu nhằm giải quyết những khó khăn thực tiễn đang đặt ra và là động lực thúc đẩy các trường đào tạo nguồn nhân lực làm mới mình trong giai đoạn hội nhập hiện nay.

3. Kết luận

Trong bối cảnh quốc tế có nhiều sự biến động và phát triển mạnh mẽ như hiện nay, thì nhiệm vụ xây dựng và phát triển nền VH và con người tiên tiến, hiện đại và thích ứng với môi trường quốc tế là vô cùng cấp thiết và hết sức quan trọng. Để làm được điều đó, chúng ta phải vừa biết tiếp cận các giá trị VH tiên tiến của nhân loại, nhưng đồng thời cũng phải cần giữ gìn, phát huy các giá trị truyền thống của dân tộc. Thường xuyên nâng cao tinh thần yêu nước, hun đúc các giá trị truyền thống lịch sử dân tộc, lòng tự hào dân tộc để xây dựng bản chất, tinh thần của con người Việt Nam. Một nền VH có bản lĩnh, một hệ giá trị truyền thống không thể ở thế bị động trong xu thế giao lưu, hội nhập với các nền VH khác. Tạo thế chủ động trong xây dựng bản lĩnh nền VH Việt Nam có ý nghĩa to lớn đối với việc giữ gìn giá trị ĐĐ truyền thống nói riêng và sự phát triển của VH Việt Nam nói chung. Có như vậy, mới đúng với ý nghĩa của câu “VH soi đường cho quốc dân đi” như lời chủ tịch Hồ Chí Minh đã từng nói.

Tài liệu tham khảo

- [1]. Đảng Cộng sản Việt Nam (2016), *Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XII*, Văn phòng Trung ương Đảng, Hà Nội.
- [2]. Hồ Chí Minh (2000), *Toàn tập*, Tập 3, NXB Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [3]. Hồ Chí Minh (2011), *Toàn tập*, Tập 5, NXB Chính trị Quốc gia – Sự thật
- [4]. Ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam (1990), *Chủ tịch Hồ Chí Minh: Anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân VH*, NXB. Khoa học xã hội.
- [5]. Hồ Chí Minh (1997), *Về VH*, Bảo tàng Hồ Chí Minh xuất bản.